

کارنامه علوم و فنون مخطوطات در ایران

سید مصطفی مطبوعه چی اصفهانی^۱

چکیده

نگارنده فهرستی از مقالات مرتبط با نسخه های خطی را که در پنجاه شماره مجله یادگار (۱۳۲۳ - ۱۳۲۸ ش) منتشر شده، با توضیح مختصر آنها ارائه کرده است. این مجله به اهتمام عباس اقبال آشتیانی (۱۲۷۵ - ۱۳۳۴ ش) منتشر می شده و نخستین مجله علمی فارسی است که به مبحث نسخه های خطی توجه زیادی نشان داده است.

کلیدواژه:

یادگار (مجله)؛ اقبال آشتیانی، عباس؛ نسخه های خطی - جنبه ها؛ مقالات فارسی - مخطوطات.

مقدمه

اهتمام به تاریخ علوم و فنون، منظومه ای از یک دانش خاص را ترسیم می کند که چگونگی بدایت، مراحل رشد، طبقات، شاخه های آن علم، آراء و نظرات مطرح شده در آن و سهم دانشوران هر مرحله در بالندگی آن، و وضعیت کنونی هر علمی به نحو مطلوبی آشکار می گردد، و دانشوران در می

۱. پژوهشگر حوزوی در زمینه کتابشناسی و نسخه شناسی.

یابند که کوشش گذشتگان چه بنای باشکوهی را استوار ساخته و کاستی‌های پیشینیان چه بوده و بایستگی‌های امروز در آن شاخه علم چه می‌تواند باشد. لذا به منظور تمهیدی بر تدوین تاریخ علوم و فنون مخطوطات در یکصد سال اخیر، نشریاتی که به این موضوع پرداخته‌اند معرفی خواهند شد.

مجله ماهیانه ادبی و علمی و تاریخی «یادگار» که مدیر مسئول و سردبیر آن مرحوم عباس اقبال آشتیانی (۱۲۷۵-۱۳۳۴ ش) رحمة الله علیه بود، از شهریور ۱۳۲۳ تا دی ۱۳۲۸ بمدت ۵ سال و در ضمن ۵۰ شماره منتشر شد. یادگار در سال ۱۰ شماره چاپ می‌شد، و بجای شماره ۱۱ و ۱۲ کتابی را منتشر و جهت مشترکین ارسال می‌نمود، این مجله به فرموده حضرت استاد ایرج افشار: «در شمار بهترین مجلاتی است که تاکنون در زبان فارسی چاپ شده است. ضمناً به تاسیس انجمنی به نام انجمن نشر آثار ایران مبادرت کرد که کتابهای مهم و مفید فارسی را نشر کند».

این مجله اولین مجله فارسی مهم و معتبری بود که در اغلب شماره‌ها به علوم و فنون مخطوطات، توجه ویژه مبذول می‌نمود، و از طریق نسخه‌شناسی و معرفی

نسخ و مجموعه‌های خطی، معرفی حامیان و خادمان مخطوطات، معرفی فهرست نویسان، نسخه‌شناسان و مصححان متون، معرفی مستشرقان و کارهای علمی آنان در تصحیح و نشر مخطوطات اسلامی، نقد و بررسی نسخ تصحیح و طبع شده، استدراکات و ملاحظات بر فهرس، نسخ، کتب تراجم، خطوط علماء، معرفی مینیاتورها و تصاویر هنری نسخ کهن و... به این مهم می‌پرداخت، این مجله سنگ بنا و نمونه‌ای ارزشمند فرا راه دیگر دانشوران قرار داد، که به علوم و فنون مخطوطات بصورت علمی و حرفه‌ای عطف توجه کنند، و لذا مجلات علمی همانند: یغما، فرهنگ ایران زمین، راهنمای کتاب، هنر و مردم، بررسیهای تاریخی، آینده... که پس از یادگار منتشر شدند، همه وام‌دار و رهرو راهی بودند که مرحوم استاد عباس اقبال آغازگر آن بود.

بزرگا مردی که حضرت علامه قزوینی در وصف او فرماید: «استعجاب من از مشاهده این همه فضل و کمال و تتبع و طریقه انتقادی که در شخص سرکار حس می‌کنم، نهایت ندارد». اقبال از زمره اولین گروه اساتید دانشگاه تهران بود، که ضمن آشنایی تفصیلی با علوم و سنت علمی کهن ایران، به مراتب عالیه‌ای در علوم و فنون مغرب زمین

۱۳۲۳ ش، سال ۱، شماره ۱

۱- مرام و روش مجله، ص ۱ تا ۶.
شرح موضوعات و مسائلی که مجله یادگار به آنها اهتمام می نماید از جمله: «وصف کتابهای نادر و نسخه های خطی که هر وقت مجال دست دهد، کتب مهمی که تاکنون بچاپ نرسیده، مشروحا وصف می کنیم و از آن فهرستی مفصل بشکلی که محتوی و رئوس مطالب مفهوم شود، بدست می دهیم».

۲- حافظ و سلطان احمد جلایر، علامه قزوینی م ۱۳۲۸، ص ۷ تا ۱۲.
شرحی بر احوال سلطان مذکور که معاصر و ممدوح خواجه حافظ بوده است. معرفی فرمان تاریخی سلطان احمد جلایر مورخ ۷۷۳ ق در باب معافیت موقوفات بقعه شیخ صفی الدین اردبیلی محفوظ در کتابخانه ملی پاریس.

۳- شیخ لطف الله عاملی م ۱۰۳۲ ق امام مسجد معروف اصفهان، ص ۵۲ تا ۶۰.
شرحی بر احوال شیخ لطف الله عاملی و ملا عبدالله شوشتری م ۱۰۲۱ ق و معرفی مجموعه ای خطی که در تملک شیخ لطف الله بوده و بنا به یادداشتی مورخ ۱۰۱۲ ق

نیز نائل آمده بود، و از طریق مزج بین این دو منهج علمی توانست خدمات شایانی به تاریخ و فرهنگ و ادب ایران زمین بنماید. رحمة الله علیه رحمة واسعة.

دوره کامل پنج ساله این مجله در سال ۱۳۸۷ش توسط انتشارات اساطیر در ۵ مجلد تجدید چاپ شد، که مرحوم استاد ایرج افشار در ابتدا، ذیل عناوین «بازچاپ مجله های دیریاب» و «عباس اقبال آشتیانی» به تفصیل به مجله نگاری علمی در ایران، مجله یادگار و احوال و آثار مرحوم اقبال پرداخته و استاد حسن شایگان نیز با عنوان «مجله یادگار و جهان بینی ماندگار» به معرفی و تحلیل و بررسی کیفی و کمی مطالب منتشره در یادگار مبادرت نموده اند، که در واقع فصلی از کتاب ایشان بنام «اقبال و تاریخ نگاری» است، که در ۱۳۸۳ش توسط بنیاد موقوفات افشار منتشر گردید. بهترین تک نگاشتی که تاکنون در احوال و آثار و خدمات علمی فرهنگی عباس اقبال ارائه شده است عبارت است از کتاب: «پژوهشگران معاصر ایران (۵)، هوشنگ اتحاد، تهران: فرهنگ معاصر، ۱۳۸۱».

به خط شیخ لطف الله، و مشتمل است بر رسائل ذیل: ۱. مناسک الحج. ۲. جزء من رساله الحساب للشيخ بهاءالدين محمد. ۳. اربعين حديثا جمعها الأمير فيض الله بن عبدالقاهر الحسيني التفرشي في احوال العامة. ۴. حواش على بعض المتون الفقهية للملا عبدالله التستري مع حواشي الشيخ لطف الله العاملي. ۵. رساله في العمل بخبر الآحاد. ۶. كتاب شرح الدراية للشهيد الثاني. ۷. حواش للشيخ بهاء الدين محمد على الإثني عشرية للشيخ حسن بن زين الدين بن شهيد الثاني. ۸. أجزاء من اختيار معرفة الرجال للملا عناية الله الكوهبائي. ۹. الجزء الأول من كتاب الكشي في الرجال والجزء الثاني منه ايضا في معرفة الرجال والثالث والرابع والخامس منه ايضا. بضميمه تصوير از خط شيخ لطف الله. نام کاتب مقاله ذکر نشده است، وی از نسخه رياض العلماء بخط مولف نزد خود خبر می دهد، بنا به توضیحی که در ذیل ملاحظات آقای محمود شهابی بر این مقاله در سال ۱ ش ۳ ص ۶۰ آمده است کاتب ظاهراً مقاله عباس اقبال باشد.

۱۳۲۳ ش، سال ۱، شماره ۲

۱- مکتوب مرحوم ادوارد براون به مرحوم آخوند ملا محمد کاظم خراسانی و جواب آن، ص ۴۶ تا ۵۱.

۲- احمد بن منوچهر شصت گله، علامه قزوینی، ص ۵۳ تا ۷۰.

شرحی بر احوال و نمونه اشعار یکی از شعرای فارسی گوی قرن ۶ ق. در این مقاله نسخ خطی متعددی بررسی و به آنها استناد شده است.

۳- ملاقات دو تن ایرانی با هرشل، ص ۷۷ تا ۷۹.

شرح ملاقات محصلان اعزامی عباس میرزام ۱۲۱۲ ق به انگلستان یعنی میرزا صالح شیرازی و میرزا محمد جعفر که در دوم محرم ۱۲۳۴ ق/ سوم اکتبر ۱۸۱۸ م با سر ویلیام هرشل منجم مشهور آلمانی دربار انگلیس، طبق نسخه متعلق به آقای قاسم غنی.

۱۳۲۳ ش، سال ۱، شماره ۳

۱- میر نوروزی، علامه قزوینی، ص ۱۳ تا ۱۶. بحثی در میر نوروزی وارده در غزلیات حافظ با استناد به نسخه خطی تذکره دولتشاه متعلق به آقای قاسم غنی.

۲- میر علی هروی کاتب سلطانی م
۹۵۷ یا ۹۶۶ ق، ص ۱۷ تا ۳۱.

شرحی بر احوال خوشنویس معروف
هرات قرن ۱۰ ق، آثار و مرقعات او، نسخه
های کتابت او و احوال هنرمندان عصر وی.
در این مقاله به این نسخ خطی استناد شده
است، مانند: نسخه فارسی مجالس النفائس
از حکیم بن شاه قزوینی متعلق به کاتب
مقاله، نسخه سبعة جامی مورخ ۹۲۸ ق کاخ
گلستان، نسخه روضة الانوار خواجه مورخ
۹۲۸ ق، نسخه مرقع گلشن کتابخانه کاخ
گلستان، نسخه صد پند لقمان مورخ ۹۵۰
ق کاخ گلستان، تذكرة الخطاطین لاهیجی.

۳- شرح حال مرحوم حاج ملاهادی
سبزواری بقلم خود ایشان، قاسم غنی، ص
۴۳ تا ۴۸.

شرح حال فارسی مذکور بنقل از
دست خط آن مرحوم نزد نوه پسری ایشان
ضیاء الحق حکیمی فرزند عبدالقیوم فرزند
حاج ملاهادی.

۴- راجع به احوال شیخ لطف الله
عاملی، محمود شهبازی، ص ۶۰ تا ۶۱.
ملاحظات در باب مقاله شیخ لطف الله
عاملی، که در س ۱ ش ۱ ص ۵۲ درج شد.
بضمیمه توضیحی از مجله.

۵- یک نمونه از خط مرحوم وصال
شیرازی م ۱۲۶۲ ق، علی افقه، ص ۶۷ تا ۷۱.
شرحی بر احوال و آثار و نمونه خط وصال.

۱۳۲۳ ش، سال ۱، شماره ۴

۱- مکتوب خواجه رشیدالدین فضل الله م
۷۱۸ ق به صدرالدین محمد ترکه، ص ۶ تا ۸.
سواد نامه ای فارسی خواجه مورخ حدود
۷۱۲ ق طبق نسخه متعلق به آقای قاسم غنی
که هدایایی از طرف خواجه به صدرالدین
تقدیم شده است.

۲- تاریخ مختصر طب اسلامی (۱)،
قاسم غنی، ص ۹ تا ۲۴.

تحقیقی در تاریخ مذکور، که نسخ
متعددی معرفی و به آنها استناد شده و شامل
مطالب مفیدی در کتابشناسی و نسخه
شناسی است.

۳- فرمان سلطان احمد جلایر، علامه
قزوینی، ص ۲۵ تا ۲۹.

معرفی و سواد فرمان مذکور طبق نسخه
ش ۱۶۳۰ کتابخانه ملی پاریس، که فرمان
مورخ ۷۷۳ ق سلطان احمد جلایر (۷۸۴-
۸۱۳ ق) خطاب به صدرالدین موسی بن

شیخ صفی‌الدین اردبیلی در معافیت از مالیات خانقاه و مزار شیخ صفی و متعلقات آن در اردبیل.

۴- شیخ احمد احسانی م ۱۲۴۱، مرتضی مدرس چهاردهی، ص ۳۰ تا ۴۷.

شرحی بر احوال و آثار مخطوط احسانی و اشاره و استناد به نسخ خطی و کتب چاپ سنگی نادر متعدد. از جمله رساله تحفة الملوک و سرالسلوک اثر ابراهیم بن عبدالجلیل از شاگردان شیخ احمد احسانی متعلق به آقای عباس اقبال.

۵- خاتمه ترجمه تاریخ یمینی، عبدالحسین نوائی، ص ۵۸ تا ۷۶.

ابوالشرف ناصح بن ظفر بن سعد منشی گلپایگانی «جرفاذقانی» در ۶۰۳ ق کتاب تاریخ یمینی اثر ابوالنصر عبدالجبار عتبی را از عربی بفارسی ترجمه که در ۱۲۷۲ ق در تهران به چاپ سنگی رسید، ولی فاقد خاتمه کتاب در ذکر حوادث ایام نیمه دوم قرن ۶ و نیمه اول قرن ۷ ق، در صفحات غربی ایران به قلم مترجم بود. اینک این خاتمه طبق نسخه فارسی ش ۲۴۹۵۰ کتابخانه موزه بریتانیا کتابت ۶۶۴ ق و نسخه ای متعلق به آقای عباس اقبال تصحیح و ارائه شده است.

۶- در تاریخی امامزاده اسماعیل اصفهان، جواد مجدزاده صبا، ص ۷۷ تا ۸۰. تاریخچه امامزاده مذکور و سواد کتیبه های چوبی آن بر روی دو در داخل امامزاده که مربوط به قرن ۸ ق است.

۱۳۲۳ ش، سال ۱، شماره ۵

۱- تاریخ مختصر طب اسلامی (۲)، قاسم غنی، ص ۱۳ تا ۲۷.

تحقیقی در تاریخ مذکور که نسخ متعددی معرفی و به آنها استناد شده است، از جمله نسخه کتاب «الشکوک الرازی علی کلام الجالینوس فاضل الاطباء فی الکتب الیٰه» متعلق به کاتب مقاله، معرفی نسخه «فردوس الحکمة».

۲- تصویر لطف علیخان زند م ۱۲۰۹ ق، مهدی بهرامی، ص ۶۳ تا ۶۶.

معرفی تصویر مینیاتور شاهزاده زند در موزه ملی ایران.

۳- بعضی تضمین های حافظ، علامه قزوینی (۱)، ص ۶۷ تا ۷۲.

نسخ متعددی معرفی و به آنها استناد شده است.

۴- انوری و سلطان علاءالدین غوری م
۵۵۶ ق، ص ۷۳ تا ۷۶.

نقل حکایتی در باب انوری و سلطان
علاءالدین طبق نسخه خطی مجمل فصیحی
متعلق به حاج محمد نخجوانی در تبریز.

۵- معرفی کتاب: (دیوان ابوالقاسم
حسن بن احمد عنصری، تصحیح یحیی
قریب، طهران، چاپخانه شاهین، ۱۳۲۳)،
ص ۷۹ تا ۸۰.

۱۳۲۳ ش، سال ۱، شماره ۶

۱- تاریخ مختصر طب اسلامی (۳)، قاسم
غنی، ص ۱۹ تا ۳۱.

تحقیقی در تاریخ مذکور که نسخ
متعددی معرفی و به آنها استناد شده است.

۲- فرمان تدریس نظامیه نیشابور بنام
محمّد بن محمد بن یحیی نیشابوری م
۵۴۹ ق، عبدالحسین نوائی، ص ۳۲ تا ۴۳.

شرحی بر احوال محی الدین بن یحیی
عالم معروف شافعی در نیشابور قرن ۶ ق و
تصحیح سواد فرمان سلطان سنجر م ۵۵۲
ق در باب تدریس در نظامیه نیشابور بنام او
طبق نسخه ش ۶۲۹۲ کتابخانه ملی مصر و

نسخه مجموعه منشآت لنین گراد که عکس
هر دو نسخه در کتابخانه ملی محفوظ است.

۱۳۲۳ ش، سال ۱، شماره ۷

۱- کتابخانه های عمومی در طهران، ص ۱ تا ۵.
بحثی در مشکلات کاستی های و
بایستگیهای کتابخانه های عمومی و خصوصی
تهران و اشاره به مشکلات و کم و کیف استفاده
از مخطوطات این کتابخانه ها.

۲- قاضی حمید الدین محمودی بلخی
مؤلف مقامات حمیدی قرن ۶ ق، ص ۲۵ تا ۳۸.
تصحیح سواد فرمان فارسی سلطان
سنجر م ۵۵۲ ق طبق نسخه منشآت لنین گراد
در نصب قاضی القضاة بلخ مورخ ۵۴۷ ق
که مصحح اثبات نموده که این قاضی همان
حمیدالدین صاحب کتاب معروف مقامات
حمیدی است و تحقیقی در احوال و خاندان
و آثار حمید الدین و نقدی بر آنچه عوفی در
لباب الالباب در این باب آورده است.

۳- میرزا محمد رضا کلهر م ۱۳۱۰ ق،
ص ۳۹ تا ۵۶.

شرحی بر احوال و آثار کلهر خوشنویس
برجسته دوره ناصری و خاطراتی از مستوفی
در باره کلهر.

۱۳۲۴ ش، سال ۱، شماره ۸

۱- مجموعه منشآت آقا حسین خوانساری،
صدر هاشمی، ص ۳۸ تا ۴۰.

معرفی مجموعه ای خطی بخط میرزا
احمد نیریزی متعلق به مولف مشتمل بر
منشآت از آقا حسین خوانساری م ۱۰۹۸ ق
از جمله: وقفنامه میرزا رضی - دیباچه مطلع
الانوار - مکتوب شریف کعبه - کتیبه تعمیر
عمارت مبارکه مشهد مقدس رضوی - قباله
خانه - در بیان نبذی از مفاخر و مزایای
سلاطین کامکار و خوقین نامدار سلسله
صفویه ابدت ایام دولتهم بر سایر پادشاهان
روزگار- از زبان میرزا صایبا بمیرزا سعید
حکیم (که بعنوان نمونه سواد این مکتوب
تصحیح و ارائه شده است) - بمیرزا ابوالفتح
نوشته اند - از زبان محمد خان اعتمادالدوله
به وزیر پادشاه روم نوشته - دیباچه بیاضی که
بجهت نواب صدارت پناه نوشته اند.

۲- چند نکته راجع به احوال عبدالواسع
جلی م ۵۵۵ ق، عبدالحسین نوائی، ص ۴۴
تا ۴۶.

احوالات عبدالواسع در نسخه مجمع
الآداب ابن الفوطی کتابخانه ظاهریه دمشق
طبق یادداشت استاد عباس اقبال از روی نسخه

و تصحیح مکتوبی فارسی از عبدالواسع طبق
نسخه مجموعه منشآت لنین گراد.

۱۳۲۴ ش، سال ۱، شماره ۹

۱- سی پاره قدیمی و وقفنامه ۷۷۷ ساله،
جواد مجدزاده صهباء، ص ۲۸ تا ۴۵.
معرفی نسخه ای نفیس و کهن از قرآن
کریم در مزار شاه نعمت الله ولی در ماهان
کرمان و سواد وقف نامه عربی آن مورخ
۶۸۷ ق و شرحی بر احوال واقف آن بی بی
ترکان ملکه مشهور کرمان و خاندان وی در
قرن ۷ ق و نقل اشعاری از نسخه ای خطی
متعلق به کاتب مقاله در مدح پادشاهان
سلسله قراختائیان کرمان در قرن ۷ ق.

۲- ما و خوانندگان، ص ۴۹ تا ۵۶.
استدراکی بر احوال میرزا رضا کلهر م
۱۳۱۰ ق مندرج در ش ۷ سال ۱ ص ۳۹،
محمد علی کلهر - استدراکی بر مقاله فرمان
تدریس نظامیه نیشابور مندرج در ش ۶ سال
۱ ص ۳۲ و معرفی و استناد به نسخ خطی
متعدد، رضا فقیهی.

۱۳۲۴ ش، سال ۱، شماره ۱۰

۱- دو قصیده از منوچهری دامغانی، ص ۲۷
تا ۳۴.

تصحیح دو قصیده مذکور بنقل از نسخه خطی متعلق به آقای اسماعیل امیرخیزی و مقایسه آن با دیوان چاپی منوچهری و دیگر نسخ این دیوان و مناقشه در صحت انتساب آن به منوچهری.

۲- سعدالدین حمویی م ۶۴۹ ق، سعید نفیسی، ص ۳۵ تا ۵۰.

شرحی بر احوال، خاندان و آثار سعدالدین با معرفی و استناد به نسخ خطی متعدد، از جمله سفینه ای متعلق به فخرالدین نصیری.

۳- خط منسوب به شیخ سعدی، ص ۵۱ تا ۵۶.

بحث مفصلی در باب تصویر صفحه ای از مصباح الهدایه و مفتاح الکفایه اثر محمود بن علی کاشانی که به غلط ادعا شده بخط سعدی شیرازی است.

۴- یک رساله در عروض، رشیدالدین وطواط م ۵۷۳ ق، ص ۶۷ تا ۷۱.

تصحیح نسخه فارسی اهدائی محمد صدر هاشمی به مجله یادگار در باب عروض اثر وطواط.

۵- چاپ جدید کشف الظنون، ص ۷۲ تا ۷۵.

معرفی اثر معروف حاجی خلیفه م ۱۰۶۷ ق که دائرة المعارفی است در علوم و فنون و احوال و آثار دانشوران اسلامی، چاپهای آن، تصحیحات انجام شده روی آن، ذیول و حواشی آن و چاپ جدید آن از روی خط مولف در ترکیه.

۶- انجمن نشر آثار ایران، ص ۸۲.

مجله یادگار انجمن مذکور را تاسیس کرده تا «هر سال از مولفات ایرانیان که بحال نسخه خطی مانده و تاکنون کسی بچاپ آنها اقدام نکرده، دو سه نسخه را به بهترین شکلی بچاپ برساند. اشکال عمده ما همان عدم مقدمات مالی است، تهیه نسخه و تحمل زحمت مقابله و تصحیح و نوشتن حواشی و فهراس را به هر نحو باشد میتوانیم تحمل کرد، اما تا سرمایه کافی در دست نباشد... اگر در میان هواخواهان احیای آثار ایران سی چهل نفر پیدا شوند که بدون روی و ریا این سرمایه را در اختیار ما بگذارند...»

بجای شماره ۱۱ و ۱۲ سال اول کتاب (رجال کتاب حبیب السیر، خواند میر، باهتمام عبدالحسین نوایی) به خوانندگان تقدیم شده است.

۱۳۲۴ ش، سال ۲، شماره ۱

- ۱- لزوم احیای کتب قدیمه، ص ۱ تا ۸.
 بیان ضرورت و اهمیت اهتمام و توجه به احیاء میراث کهن دانشمندان ایرانی و اسلامی و پاسخ به کسانی که توجه به این امور را لازم ندانسته و اهتمام به فرهنگ و علم غربی را توصیه می نمایند.
- ۲- یادى از عظمت ایران؛ پناه آوردن همایون پادشاه هند به شاه طهماسب صفوی، عبدالحسین نوائی. ص ۹ تا ۲۸.
 شرح سفر همایون به ایران. معرفی و استناد به نسخی خطی و شرح و توضیح نامه های مبادله بین دو پادشاه.
- ۳- یک قصیده از عسجدی، ص ۲۹ تا ۳۰.
 به نقل از نسخه خطی متعلق به اسماعیل امیر خیزی.
- ۴- راجع به تاریخ روزنامه نگاری در ایران، رضا صفی نیا، ص ۳۱ تا ۳۷.
 شرحی بر تاریخ مذکور از دوره قاجار به بعد، در این مقاله نسخی خطی معرفی و به آن استناد شده است.
- ۵- منافع حیوان، علامه قزوینی م ۱۳۲۸ ش، ص ۳۹ تا ۵۳.
- معرفی نسخ مختلف فارسی و عربی کتاب منافع الحیوان و مقایسه آنها با یکدیگر و معرفی تفصیلی اوراق مصور نسخه فارسی کهنی از منافع الحیوان کتابت ششصد و نود و اندی که بنام غازان خان (۶۹۴-۷۰۳) در مراغه تالیف شده است.
- ۶- قوامی رازی، ص ۶۷ تا ۷۲.
 بحثی در شعرای «قوامی» نام و معرفی قوامی رازی قرن ۶ ق و تصحیح اشعاری فارسی از وی طبق نسخه جنگی نزد کاتب مقاله.
- ۷- انجمن نشر آثار ایران، ص ۸۲.
 اعلام اسامی اشخاص حقیقی و حقوقی که مبالغی جهت تصحیح و نشر متون کهن خطی ایرانی اسلامی مرحمت نموده اند (۷ نفر جمعا ۴۷۰۰۰ تومان).

۱۳۲۴ ش، سال ۲، شماره ۲

- ۱- ترجمه کتاب چین بفارسی، ص ۸ تا ۱۸.
 شرحی بر کتابهایی که در دوره ولایت عهدی عباس میرزا (۱۲۱۳-۱۲۴۹) و پس از آن در تبریز بفارسی ترجمه و منتشر شد، از جمله کتابی مربوط به تاریخ چین که از انگلیسی بفارسی در ۱۲۶۲ ق منتشر شد.

۲- شمس الدین محمد کیشی زنده در ۶۶۵ ق، علامه قزوینی م ۱۳۲۸ ش، ص ۵۹ تا ۷۰.

شرحی بر احوال کیشی و معرفی و استناد به نسخ خطی و ذکری از مآخذ شرح احوال وی.

۳- انجمن نشر آثار ایران، ص ۸۲.

گزارشی از کمک های مالی اشخاص حقیقی و حقوقی به تصحیح و نشر متون کهن خطی ایرانی و اسلامی.

۱۳۲۴ ش، سال ۲، شماره ۳

۱- خاندان افتخاری بکری قزوینی، ص ۱۳ تا ۲۰.

شرحی بر خاندان مذکور که در ایام حکومت مغول در ایران به فضل و کفایت و سیاست شهره شدند. این مقاله مشحون از مطالب مفید نسخه شناسی و کتابشناسی است.

۲- یک نامه از محمد خان شیبانی م ۹۱۶ ق و دو نامه از شاه اسماعیل صفوی م ۹۳۰ ق، عبدالحسین نوائی، ص ۲۱ تا ۳۲. سواد سه نامه فارسی مذکور طبق دو نسخه متعلق به اساتید عباس اقبال و قاسم غنی.

۳- نسخه های مصور جامع التواریخ رشیدی، ص ۳۳ تا ۴۲.

خواجه رشید م ۷۱۸ ق و نحوه تالیف و استنساخ جامع التواریخ، کتابخانه ربع رشیدی و معرفی ۷ نسخه مصور از جامع التواریخ و اشاره ای به تصایر و نقاشان و هنرمندان نسخه پرداز.

۴- یک سند مهم در باب زبان آذری، ص ۴۳ تا ۵۰.

معرفی نسخه رساله فارسی (متعلق به کاتب مقاله) اثر روحی انارجانی قرن ۱۰ ق که در ۱۰۳۷ ق استنساخ شده و کشکولی است مشتمل بر مطالب مختلف در قالب طنز، و شرحی بر خاتمه نسخه که شامل برخی لغات و اصطلاحات رایج در تبریز در حدود ۱۰۰۰ ق به لهجه آذری که یک جمله یا کلمه ترکی هم در آنها دیده نمی شود. بضمیمه تصویری از نسخه.

۵- هلالی جغتایی استرآبادی، ص ۶۵ تا ۷۱.

شرحی بر احوال هلالی شاعر قرن ۹ و اوایل قرن ۱۰ ق و اشاره به مطالب مفید کتابشناسی و نسخه شناسی.

شرحی بر احوال و آثار نادر میرزا از شاهزادگان دانشمند قاجار و معرفی اثر معروف او «تاریخ تبریز» که در ۱۳۰۲ ق تالیف نموده است.

۳- از کتاب شاهد صادق (۲)، ص ۲۷ تا ۳۳.

شرحی بر احوال و آثار میرزا محمد صادق بن محمد صالح آزادانی اصفهانی و معرفی نسخه فارسی «شاهد صادق» از آثار وی تالیف ۱۰۵۶ ق که متضمن فواید و حکایات و نوادر اخلاقی و تاریخی و علمی و جغرافیایی است و نقل فصل ۷۹ از آن کتاب در ذکر امهات حوادث و وقایع از سال ۲۰۰ تا ۱۰۴۲ ق.

۴- مکتبی شیرازی، ص ۵۲ تا ۶۰. شرحی بر احوال و آثار مکتبی شیرازی زنده در ۸۹۵ ق.

۵- سومین سال وفات استاد فقید وحید دستگردی م ۱۳۲۱ ش، پرتو بیضانی، ص ۶۵ تا ۶۹.

۶- نامه پاپ به شاه سلطان حسین صفوی و جواب آن، ص ۷۰ تا ۷۵.

سواد ترجمه نامه پاپ مورخ ۱۶۹۹ م/۱۱۱۱ ق به شاه ایران و سواد دو نامه دیگر

که منشیان شاه در پاسخ نامه پاپ نوشته اند. این نامه ها از نسخه مجموعه منشآت آقا حسین خوانساری نقل شده که متعلق است به علامه شیخ الاسلام زنجانی.

۷- معرفی کتاب: الذریعة الی تصانیف الشیعة (۵)، آقا بزرگ طهرانی، تهران، مطبوعه مجلس، ۱۳۲۴ ش، ص ۷۶ تا ۷۸.

پس از شرح کشفی که در معرفی و تجلیل از این تالیف و مولف دانشمند آن، آمده است: «انتقاد ما بعلامه ... چون ایشان سعی داشته اند که هرچه را بقلم شیعه برشته تالیف درآمده، در کتاب خود جمع آورند، ناچار نام بسیاری از کتب دبستانی بچگانه و رسائل بی قدر و قیمت و ترجمه داستانهای فرنگی را نیز ضبط کرده و آنها را هم در ردیف امهات کتب شیعه آورده اند و این عمل تا حدی از جلالت قدر آن کتاب نفیس کاسته است.

۸- معرفی کتاب: (صفات العاشقین، منظومه هلالی جغتائی استرآبادی، باهتتمام حسین کوهی کرمانی، طهران، ۱۳۲۴)، ص ۷۸.

۱۳۲۴ ش، سال ۲، شماره ۶

۱- از کتاب شاهد صادق (۳)، ص ۲۰ تا ۳۰.

شرحی بر احوال و آثار میرزا محمد صادق بن محمد صالح آزادانی اصفهانی و معرفی نسخه فارسی «شاهد صادق» از آثار وی تألیف ۱۰۵۶ ق که متضمن فواید و حکایات و نوادر اخلاقی و تاریخی و علمی و جغرافیایی است و نقل فصل ۷۹ از آن کتاب در ذکر امهات حوادث و وقایع از سال ۲۰۰ تا ۱۰۴۲ ق.

۲- ما و خوانندگان، ص ۳۱ تا ۴۲.
 نسب مرحوم نادر میرزا، محمد آراسته - راجع به مرحوم فرهاد میرزا، یوسف فرهی - معرفی تفصیلی نسخه شرح فصول الحکم اثر بابا رکن الدین مورخ ۷۳۹ ق متعلق به آقای حسین باستانی راد.

۳- میرزا جعفر خان مشیر الدوله م ۱۲۷۹ ق، ص ۴۳ تا ۵۰.
 شرحی بر احوال، آثار، خدمات مشیر الدوله از صاحب منصبان دانشمند قاجار و سواد نامه هایی از وی و به وی.

۴- حبسیه مجیر الدین بیلقانی م ۵۸۹ ق، حسین باستانی راد، ص ۵۵ تا ۵۸.
 شرحی بر احوال و قطعه شعری فارسی در وصف واقعه حبس مجیر الدین از فحول شعرای قرن ۶ ق، بنقل از جنگ خطی نزد آقای باستانی راد.

۵- مهمترین جامع التواریخ مصور، مهدی بهرامی، ص ۵۹ تا ۶۸.
 ملاحظاتی بر مقاله ای که در سال ۲ شماره ۳ ص ۳۳ در معرفی نسخ مصور جامع التواریخ درج شد. بررسی سبک ها و مکتب های تصویرگری هر یک از نسخه های مصور، ربع رشیدی بعنوان «مرکز نقاشی، تذهیب و نسخه پردازی»، خصائص هنری نسخه جامع التواریخ ادنبرگ و مقایسه آن با نسخه ای کهن از آثار الباقیة محفوظ در کتابخانه ادنبرگ.

۶- سواد رقم عباس میرزا نایب السلطنة بمیرزا محمد علی آشتیانی، ص ۶۹ تا ۷۳.
 نامه مذکور مورخ ۱۲۳۸ ق و در باب سیاست خارجی همراه با شرح و توضیح برخی فقرات آن.

۱۳۲۴ ش، سال ۲، شماره ۷

۱- قبلة الكتاب سلطان علی مشهدی م ۹۲۶ ق، ص ۷ تا ۱۸.
 شرحی بر احوال و آثار مشهدی از خوشنویسان برجسته عصر تیموری، رقعات باقیمانده از وی، منظومه او در خط، فرمان

سلطان حسین بایقرا به وی بنقل از جنگ
خطی نزد کاتب مقاله، معرفی نسخه نفیس

دیوان سلطان حسین بایقرا بخط مشهدی در
۸۹۹ ق متعلق به عباس مزدا.

۲- از کتاب شاهد صادق (۴)، ص ۱۹
تا ۲۷.

شرحی بر احوال و آثار میرزا محمد
صادق بن محمد صالح آزادانی اصفهانی
و معرفی نسخه فارسی «شاهد صادق» از
آثار وی تالیف ۱۰۵۶ ق که متضمن فواید و
حکایات و نوادر اخلاقی و تاریخی و علمی
و جغرافیایی است و نقل فصل ۷۹ از آن
کتاب در ذکر امهات حوادث و وقایع از سال
۲۰۰ تا ۱۰۴۲ ق.

۳- قلعه بندر در حوالی شیراز، علامه
قزوینی ۱۳۲۸ ش، ص ۲۸ تا ۳۷.
شرحی بر تاریخ و جغرافیای قلعه مذکور
طبق متون و منابع کهن، معرفی سه نسخه
از شدالازار، این مقاله شامل مطالب مفید
کتابشناسی و نسخه شناسی است.

۴- یک نامه تاریخی از عباس میرزا
نایب السلطنه، محمد امین ریاحی، ص ۴۳
تا ۴۴.

نامه مورخ ۱۲۴۴ ق و خطاب به ابراهیم
خلیل خان سردار است.

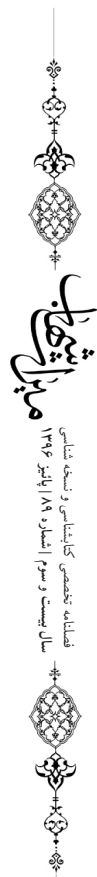
۵- انوری م حدود ۵۷۵ ق و نسخه
عیون الحکمه ابن سینا، عبدالحسین نوانی،
ص ۴۵ تا ۴۹.

تصحیح قطعه نونیه از نسخه دیوان
انوری متعلق به مهدی بیانی با عنوان «کتاب
عیون الحکمه گم کرده بود و بفخر الزمان
م ۵۴۴ ق گمان کرده آنرا باین قطعه طلب
نموده»، و شرحی بر احوال فخرالزمان.

۶- تاریخ کلام الملوک؛ مسکوکات
تاریخی؛ بعضی از حالات کریم خان زند،
حسین پرتو بیضائی، ص ۵۶ تا ۶۱.

معرفی نسخه (متعلق به آقای باستانی
راد) فارسی کتاب موسوم به کلام الملوک اثر
یوسف لاهیجی، کتابت ۱۲۵۶ ق در تهران،
که شامل مطالب متنوع تاریخی است که
بخشی از آن مربوط مسکوکات و مهرهای
زندگی و قاجاری و احوالات کریم خان زند
در این مقاله تصحیح و ارائه شده است.

۷- ما و خوانندگان، ص ۷۷ تا ۸۰.
دو نسخه دیگر از رساله عروض رشید
وطواط - ملاحظاتی بر مقاله علامه قزوینی

در باب تسبیح و استناد به نسخه صحاح
الفرس متعلق به آقای عبدالعلی طاعتی.

شرحی بر احوال و خدمات صدر از
صاحب منصبان قاجار.

۱۳۲۵ ش، سال ۲، شماره ۸

۱- قصیده چون و چرا، مجتبی مینوی، ص
۹ تا ۲۱.

۴- بیاد دو مرد بزرگ؛ ادیب پیشاوری م
۱۳۴۹ق و کمال الملک غفاری م ۱۳۵۹ق،
ص ۶۲ تا ۷۱.

تصحیح قصیده ابوالهیثم جرجانی قرن
۵ ق در ۹۲ بیت شامل سوالات فلسفی،
منطقی، طبیعی، نجومی و دینی که در ۴۶۲
ق بدست ناصر خسرو رسیده و وی دو
جواب مختصر و مفصل بر آنها نوشته است.

شرحی بر احوال و آثار ادیب و کمال
الملک.

۲- از کتاب شاهد صادق (۵)، ص ۲۹
تا ۴۰.

۵- نثار گرمرودی، کوهی کرمانی، ص
۷۶ تا ۷۷.

شرحی بر احوال و آثار میرزا محمد
صادق بن محمد صالح آزادانی اصفهانی
و معرفی نسخه فارسی «شاهد صادق» از
آثار وی تالیف ۱۰۵۶ ق که متضمن فواید و
حکایات و نوادر اخلاقی و تاریخی و علمی
و جغرافیایی است و نقل فصل ۷۹ از آن
کتاب در ذکر امهات حوادث و وقایع از سال
۲۰۰ تا ۱۰۴۲ ق.

شرحی بر احوال و معرفی اشعار «نثار»
از شعرای اوایل عهد ناصری.

۶- معرفی کتاب: (مرقعات صاحب‌دل،
طهران، ۱۳۲۴) و (میزان الملل، علی
بخش میرزا تالیف ۱۳۲۵ ق، باهتمام جلال
محدث، طهران، ۱۳۲۴)، ص ۷۸.

۷- روابط فرهنگی هند و افغانستان، ص
۷۸ تا ۷۹.

گزارشی از نمایشگاهی در ماه ژانویه در
هند که روابط فرهنگی خطه افغان و هند
از دوران کهن تا کنون بنمایش در آمده، از
جمله مجموعه نسخ خطی که عمدتاً مربوط
به عهد تیموری است و قطعات تصویرگری
و مینیاتورهای مکتب هرات و اشاره به نسخه

۳- حاجی محمد حسین خان صدر
اصفهانی ملقب بنظام الدوله م ۱۲۳۹ ق،
محمد صدر هاشمی، ص ۴۱ تا ۵۷.

نفیس خمسہ نظامی و المواهب اللدنیة
بخط حاجی ابراهیم معلم اورنگ زیب.

۱۳۲۵ ش، سال ۲، شماره ۹

۱- خاندان مشعشی یاذیل تاریخ مشعشعیان،
جهانگیر قائم مقامی، ص ۹ تا ۲۶.
شرحی بر تاریخ خاندان مذکور و سواد
برخی احکام حکومتی دوره قاجار در باب
خوزستان.

۲- از کتاب شاهد صادق (۵)، ص ۲۷
تا ۳۷.

شرحی بر احوال و آثار میرزا محمد
صادق بن محمد صالح آزادانی اصفهانی
و معرفی نسخه فارسی «شاهد صادق» از
آثار وی تالیف ۱۰۵۶ ق که متضمن فواید و
حکایات و نوادر اخلاقی و تاریخی و علمی
و جغرافیایی است و نقل فصل ۷۹ از آن
کتاب در ذکر امهات حوادث و وقایع از سال
۲۰۰ تا ۱۰۴۲ ق.

۳- یک نامه مهم از قائم مقام در روابط
ایران و روس پس از قتل گریبایدوف در سوم
شعبان ۱۲۴۴ ق، ص ۳۸ تا ۴۹.

سواد و تصویر نامه مذکور که متعلق به
مرتضی نجم آبادی می باشد.

۱۳۲۵ ش، سال ۲، شماره ۱۰

۱- ادگار بلوشه م ۱۹۳۷ م، علامه قزوینی م
۱۳۲۸ ش، ص ۱۰ تا ۱۹.

شرحی بر احوال و آثار و خدمات بلوشه
به تاریخ و فرهنگ ایران و احیای متون کهن.

۲- از کتاب شاهد صادق (۶)، ص ۲۳
تا ۳۲.

شرحی بر احوال و آثار میرزا محمد
صادق بن محمد صالح آزادانی اصفهانی و
معرفی نسخه فارسی «شاهد صادق» از آثار
وی تالیف ۱۰۵۶ ق، که متضمن فواید و
حکایات و نوادر اخلاقی و تاریخی و علمی
و جغرافیایی است و نقل فصل ۷۹ از آن
کتاب در ذکر امهات حوادث و وقایع از سال
۲۰۰ تا ۱۰۴۲ ق.

۳- علیرضای عباسی خوشنویس م
۱۰۳۸ ق و رضای عباسی نقاش م ۱۰۴۴
ق، ص ۳۷ تا ۵۷.

شرحی بر احوال، آثار و خصائص
مکتب نقاشی و نگارگری هنرمندان مذکور.
در این مقاله مطالب مفید کتابشناسی و
نسخه شناسی آمده است.

۴- ما و خوانندگان، ص ۵۸ تا ۷۱.

استدراکی راجع به شرح حال مرحوم حاجی محمد حسین خان صدر اصفهانی، عیسی اعتصام صدری.

بجای شماره ۱۱ و ۱۲ سال دوم کتاب (روزنامه میرزا محمد کلانتر فارس) بخوانندگان تقدیم شده است.

۱۳۲۵ ش، سال ۳، شماره ۱

۱- خاندان خجندی در اصفهان، محمد صدر هاشمی، ص ۱۰ تا ۳۱.

شرحی بر احوال، آثار و خدمات خاندان مذکور در قرن ۵ و ۶ ق و معرفی ۹ تن از بزرگان این خاندان. این مقاله متضمن مطالب مفید کتابشناسی و نسخه شناسی است.

۲- دو نامه از امیر کبیر، ص ۵۲ تا ۵۸. سواد دستور العمل امیر کبیر برای ماموریت میرزا حسین خان سپهسالار قزوینی که در ۱۲۶۷ ق بعنوان کار پرداز عازم بمبئی شده است و نامه امیر کبیر به حاجی میرزا محمد خان کارپرداز ایران در هشرخان در ۱۲۶۷ ق.

۳- مجموعه ادبی مرحوم میکده آشتیانی «شیخ صنعا و دلبر ترسا»، عبدالحسین میکده، ص ۵۹ تا ۷۰.

شرحی بر احوال و آثار میرزا عبدالله خلف زنده در ۱۲۵۴ ق از شعرای دوره قاجار، شرحی بر احوال و آثار میرزا علی آشتیانی متخلص بمیکده م ۱۳۲۲ ق از عرفای شاعر و معرفی جنگی بخط وی که شامل منظومه «شیخ صنعان و دلبر ترسا» اثر حکیم عبدالله متخلص به وحدت و بحثی در اقوال مختلف در باب مولف منظومه.

۴- آقا محمد رضای صهبای قمشه ای م ۱۳۰۶ ق، مرتضی مدرسی چهاردهی، ص ۷۵ تا ۷۹.

شرحی بر احوال و آثار آقا محمد رضا از اساتید عرفان و حکمت.

۵- معرفی کتاب: (رساله مشواق، فیض کاشانی م ۱۰۹۱ ق، تصحیح حسن بهمنیار، طهران، چاپخانه فروردین، ۱۳۲۵) و (شاه درویش، بدرالدین هلالی استرآبادی م ۹۳۶ ق، باهتمام حسین کوهی کرمانی، طهران، چاپخانه چهر، ۱۳۲۵)، ص ۸۰.

۱۳۲۵ ش، سال ۳، شماره ۲

۱- جمع آوری نسخه های خطی.

اهمیت حفظ و اهتمام به نسخ خطی و بیان واقعه جانگداز ارائه نسخ فوق العاده نفیسی به کتابخانه ملی و امتناع آن کتابخانه از خرید و استمداد از صاحبان همت و غیرت برای خرید این مجموعه بی بدیل.

۲- دو مکتوب راجع به تاریخ مشروطیت،

ص ۲۶ تا ۲۸.

۳- معرفی کتاب: (ترجمه فرق الشیعه، ترجمه محمد جواد مشکور با مقدمه سعید نفیسی، طهران، چاپخانه پاکتچی، ۱۳۲۵)، ص ۷۵.

۱۳۲۵ ش، سال ۳، شماره ۳

۱- قدیمترین نسخه های رباعیات خیام که ۸۷ سال بعد از وفات او نوشته شده، ص ۴۸ تا ۵۳.

معرفی نسخه بیاضی شامل ۲۵۱ رباعی

خیام کتابت ۶۰۴ ق و نقل و مقایسه برخی رباعیات با دیگر چاپها و نسخه ها.

۲- یک جلد از وافی بالوفیات تالیف

صلاح الدین صفدی، ص ۵۴ تا ۵۵.

معرفی نسخه نفیس مجلد سوم از «الوافی بالوفیات» کتابت ۸۱۵ ق متعلق به آقای حکمت وحیدی آل آقا.

۳- کتاب وقایع السنین والاعوام اثر سید عبدالحسین حسینی خاتون آبادی م ۱۱۰۵ ق؛ اطلاعاتی در باب مدرسه چهارباغ، ص ۵۵ تا ۵۸.

معرفی نسخه «وقایع السنین» بنخط آقا سید شهاب الدین مرعشی نجفی و نقل نحوه عمارت مدرسه چهارباغ اصفهان و اینکه نسخه اصل مدتی نزد استاد جلال الدین همائی بوده است و اینک در کتابخانه مجلس محفوظ یا محبوس می باشد.

۴- کتاب غیاثیه در طب، ص ۶۵ تا ۶۷. معرفی نسخه فارسی کتاب مذکور اثر نجم الدین محمود بن الیاس قرن ۷ ق کتابت ۹۲۷ ق، که متعلق به آقای افشار می باشد.

۱۳۲۵ ش، سال ۳، شماره ۴

۱- دکتر علی اکبر خان نفیسی ناظم الاطباء م ۱۳۰۳ ش، سعید نفیسی، ص ۵۲ تا ۶۵. شرحی بر احوال و آثار ناظم الاطباء توسط فرزندش.

۲- ما و خوانندگان، ص ۶۶ تا ۷۷.
 توضیحاتی راجع به عین القضاة همدانی
 و ترجمه فصل صدم از زبدة الحقائق طبق
 نسخه ای در زنجان - شرحی بر احوال و
 آثار حاجی میرزا حسن فسائی م ۱۳۱۶ ق
 و معرفی فارسنامه ناصری اثر معروف وی،
 فاضل انواری - ترجمه گلشن راز به ترکی در
 ۸۲۹ ق توسط شاعری شیرازی تخلص.

۳- معرفی: (مصباح الهدایة و مفتاح
 الکفایة، عزالدین محمود کاشانی م ۷۳۵
 ق، تصحیح جلال الدین همائی، طهران،
 چاپخانه مجلس، ۱۳۲۵)، ص ۷۹ تا ۸۰.

۱۳۲۵ ش، سال ۳، شماره ۵

۱- از گفته های غیر معروف سنائی (از
 مجموعه کهنه ای مورخ به سال ۶۰۴ ق)،
 ص ۲۳ تا ۲۵.
 تصحیح اشعاری فارسی از نسخه ای
 کهن.

۲- عاقبت بازماندگان نادرشاه،
 عبدالحسین نوائی، ص ۲۶ تا ۳۷.
 معرفی نسخه ای ساقط الاول که در
 ۱۲۳۹ کتابت شده و در تصحیح بخشی از
 آن، مربوط به عاقبت بازماندگان نادرشاه و

سواد نامه آقا محمد خان قاجار در ۱۲۱۱ ق
 به فتحعلیشاه.

۳- نامه سپهسالار به ناصرالدین شاه،
 ص ۸۴.

سواد نامه میرزا حسین خان سپهسالار به
 شاه و جواب شاه در ۱۲۹۴ ق.

۱۳۲۵ ش، سال ۳، شماره ۶-۷

۱- یک قصیده حکمتی از خواجه نصیرالدین
 طوسی م ۶۷۲ ق، ص ۸۹ تا ۹۲.
 سواد قصیده ای طبق مجموعه خطی
 آقای باستانی راد که حدود ۷۰۰ ق کتابت
 شده است.

۲- مرحوم میرزا فضلعلی آقا مجتهد
 مولوی تبریزی م ۱۳۳۹ ق، محمد علی
 مولوی، ص ۱۱۰ تا ۱۱۶.

شرحی بر احوال و آثار آقا مجتهد از
 علمای دوره قاجار.

۳- ما و خوانندگان، ص ۱۱۷ تا ۱۴۲.
 مرحوم حسین دانش م ۱۳۶۲ ق، صفی
 نیا - قاتل حقیقی امین السلطان، نصرالملک
 کمال هدایت - مرحوم حاج میرزا ابوطالب
 زنجانی و برادرش سید محمد موسوی

زنجانی و آثارش، سید کاظم موسوی میرزائی -
قبر صائب تبریزی، جمیل میراغلو.

سوم به ناصرالدین شاه، علم الهدی - وفات
صائب، حاج محمد نخجوانی.

۴- شرح حال مرحوم میرزا ابراهیم خان
منشی زاده م ۱۳۳۶ ق، ص ۱۴۳ تا ۱۵۱.
شرحی بر احوال منشی زاده از صاحب
منصبان قاجار.

۴- جلد چهارم از کتاب تلخیص مجمع
الآداب تالیف کمال الدین عبدالرزاق بن
القوطی م ۷۲۳ ق. ص ۷۱ تا ۷۶.
معرفی ابن قوطی و آثارش از جمله
مجمع الآداب و تلخیص آن که جلد چهارم
آن توسط استاد مصطفی جواد تصحیح و
طبع شده است، یادداشت‌هایی در ۱۰ فقره
در معرفی بزرگان علم و ادب که به ایران و
ادب فارسی اختصاص دارد توسط مصطفی
جواد که بخش‌های دیگری از این کتاب را
تصحیح کرده است در اینجا ارائه شده است.

۵- معرفی کتاب: (انیس العشاق،
تصحیح انجمن آثار ایران)، ص ۱۵۴.

۱۳۲۶ ش، سال ۳، شماره ۸

۱- آثار قبر نظام الملک بکروی در کدکن
نیشابور، عبدالحمید مولوی، ص ۲۸ تا ۳۴.
سواد کتیبه‌های مسجدی در کدکن
مربوط به قرن ۹ و ۱۰ ق.

۱۳۲۶ ش، سال ۳، شماره ۹
۱- آقا محمد کاظم واله اصفهانی م ۱۲۲۹
ق، ص ۲۳ تا ۲۶.
شرحی بر احوال و آثار واله.
۲- صفائی اصفهانی م بعد از ۱۲۲۵ ق،
ص ۲۷ تا ۳۲.
شرحی بر احوال و آثار صفائی.

۲- مرحوم میرزا ابوطالب موسوی
زنجانی م ۱۳۲۹ ق، سید کاظم موسوی
میرزائی، ص ۳۵ تا ۴۴.
شرحی بر احوال و آثار میرزا ابوطالب از
مجتهدین دوره قاجار.

۳- حاج میرزا سلیمان خان شیرازی
ملقب به رکن الملک م ۱۳۳۱ ق. محمد
صدر هاشمی، ص ۳۳ تا ۴۶.

۳- ما و خوانندگان، ص ۵۸ تا ۷۰.
وفات و قبر جوهری م ۱۲۵۳ ق، محمد
صدر هاشمی - راجع به مرحوم حیدر خان
عمو اوغلی، فریدون بازرگان - نامه ناپلئون

شرحی بر احوال و آثار رکن الملک از رجال دانشمند قاجار.

۴- انجمن نشر آثار ایران، ص ۸۱.

گزارشی از کمک های مالی اشخاص حقیقی و حقوقی به تصحیح و نشر متون کهن خطی ایرانی و اسلامی و معرفی کتبی که توسط انجمن مذکور طبع شده است.

۱۳۲۶ ش، سال، ۳، شماره ۱۰

۱- شرح حال مرحوم شریف زاده م ۱۳۲۶ ق و برادرش او مرحوم شریف العلماء، ص ۶۸ تا ۷۳.

۲- دو نسخه خطی نفیس. حسین باستانی راد، ص ۷۴ تا ۷۷.

معرفی نسخه فارسی متمم و ذیل تاریخ گزیده اثر حمدالله مستوفی م ۷۵۰ ق و نسخه فارسی نفحة الروح و تحفة الفتوح اثر موید بن محمود بن صاعد بن محمد حاتمی جندی صوفی م ۷۰۰ ق در سیر و سلوک عرفانی.

۳- شرح حال سعید سلماسی از شهیدان مشروطیت م ۱۲۸۷ ق، فریدون بزرگان، ص ۷۷ تا ۸۳.

کتاب انیس العشاق ضمیمه سال سوم مجله می باشد.

۱۳۲۶ ش، سال، ۴، شماره ۱-۲

۱- حاجی میرزا ابراهیم خان صدیق الملک مولف منتخب التواریخ» مظفری م ۱۳۲۷ ق، جهانگیر قائم مقامی، ص ۱۹ تا ۳۴.

شرحی بر احوال و آثار و معرفی منتخب التواریخ در تاریخ قاجار.

۲- بادشرطه، علامه قزوینی، ص ۶۳ تا ۶۸. این مقاله شامل مطالب مفید کتابشناسی و نسخه شناسی می باشد.

۳- ابکار الافکار رشیدالدین وطواط م ۵۷۳ ق، ص ۸۲ تا ۹۵.

معرفی تفصیلی نسخه عکسی «ابکار الافکار» کتابخانه دارالفنون استانبول که شامل دو بخش عربی و فارسی است و نقل برخی اشعار فارسی آن.

۴- معرفی کتاب: (الذریعة الی تصانیف الشیعة (۶)، شیخ آقا بزرگ طهرانی، طهران، چاپخانه بانک ملی، ۱۳۲۵)، ص ۱۲۷.

۱۳۲۶ ش، سال ۸، شماره ۳

۱- فتحنامه شهر جند، رشیدالدین وطواط، تصحیح عباس اقبال، ص ۹ تا ۱۵.
تصحیح فتح نامه اتسز خوارزمشاه که در ۵۴۰ ق شهر جند در خطه خوارزم را تصرف می نماید طبق نسخه فارسی مجموعه موزه لنین گراد و نسخه ابکار الافکار کتابخانه دارالفنون استانبول.

۲- ما و خوانندگان، ص ۷۳ تا ۸۰.

وفیات معاصرین و شرح حال مرحوم حاج ملاعلی کنی، اسماعیل کنی - منتخب التواریخ مظفری و لب التواریخ سیفی قزوینی (اثبات انتحال صدیق الممالک مولف منتخب التواریخ که در ۱۳۲۲ ق در تهران طبع شد از کتاب لب التواریخ اثر سیفی قزوینی که در ۹۴۸ ق تالیف نموده است)، حاج حسین نخجوانی.

۱۳۲۶ ش، سال ۸، شماره ۴

۱- دو نامه مهم سیاسی و تاریخی از عباس میرزا نایب السلطنه، محمد امین ریاحی، ص ۱۵ تا ۲۳.

۲- قسمتی از ماجرای خلیج فارس (۳)، ص ۲۴ تا ۴۵.

معرفی نسخه فارسی جرون نامه و قشم نامه که دو منظومه ای است در فتح جزیره هرمز و قشم و بیرون راندن قوای اشغالگر پرتغالی توسط امامقلی خان از سرداران صفوی در ۱۰۳۱ ق.

۳- قبر حافظ ابو نعیم م ۴۳۰ ق صاحب کتاب اخبار اصفهان، محمد صدر هاشمی، ص ۵۴ تا ۶۷.

معرفی ۱۶ اثر در تاریخ اصفهان از جمله کتاب: «ذکر اخبار اصفهان» اثر حافظ ابو نعیم، محل و سواد سنگ نبشته قبر وی، ابومسعود صوفی و مقبره او که در ۸۹۴ ق در محله آب بخشان اصفهان بنا شده است و معرفی تصحیح و چاپ «ذکر اخبار اصفهان» در لیدن در ۱۹۳۱ م.

۴- ما و خوانندگان، ص ۶۸ تا ۸۰.

محل قبر عزیز خان سردارکل م ۱۲۸۷ ق، جعفر سلطان القرائی - استعمال قدیم سفینه بمعنی جنگ - شرح حال مرحوم میرزا حسینخان کسمائی م ۱۳۳۹ ق - تاریخ وفات سپهسالار قاجار، جهانگیر قائم مقامی - کتاب حدیقه الشعراء تالیف حاجی میرزا احمد ایشیک آقاسی معروف بدیوان بیگی شیرازی.

۱۳۲۶ ش، سال ۴، شماره ۵

۱- ابوطاهر خاتونی و معین الملک اصم زنده در ۵۱۱ ق، ص ۷ تا ۱۸.
 شرحی بر احوال و زمانه خاتونی از بزرگان منشیان و شعرای عهد سلجوقی.

۲- ماده تاریخ سازی، ابوالقاسم سحاب، ص ۱۹ تا ۲۴.

بیان جریان این فن و توصیف آن- اصول و قواعد مربوطه- عمل اساتید در این فن- تقریظ و انتقاد از بعضی تاریخ سازان.

۳- ما و خوانندگان، ص ۴۸ ت ۶۰.
 راجع به تاریخ فوت مرحوم حاج ملا علی کنی، اسماعیل کنی - راجع به یک نسخه خطی از روضة الصفا در کتابخانه ملی رشت، محمد حسن بهاری - در باب قبر حافظ ابو نعیم اصفهانی، مصطفوی .

۴- معرفی کتاب: (سند باد نامه، محمد ظهیری سمرقندی، تصحیح احمد آتش، استانبول، وزارت فرهنگ، ۱۹۴۸)، ص ۶۸ تا ۶۹.

۱۳۲۶ ش، سال ۴، شماره ۶

۱- وثیقه اتحاد اسلام نادری، ص ۴۳ تا ۵۵.

سواد وثیقه مذکور مورخ ۲۴ شوال ۱۱۵۶ ق که حاصل اتفاق و امضای علمای اسلام در نجف اشرف بوده است، طبق نسخه آقای نخجوانی و ملاحظه کتاب جهانگشای نادری.

۲- دو نسخه خطی در باب علوم قرآنیه از قرن ششم هجری، علی اصغر حکمت، ص ۶۹ تا ۷۶.

معرفی نسخه عربی «لباب التفاسیر» اثر محمود بن حمزه بن نصر الکرمانی النحوی زنده در ۵۰۰ ق که نسخه دیگری از آن در موزه بریتانیا محفوظ می باشد و معرفی نسخه عربی «کتاب الغایة» اثر کرمانی مذکور که شرحی است بر کتاب «الغایة فی القراءة» از ابوبکر احمد بن الحسین بن مهران م ۳۳۱ ق. دو نسخه مذکور متعلق است به آقای علی اصغر حکمت.

۳- انجمن نشر آثار ایران، ص ۸۹.
 گزارشی از کمک های مالی اشخاص حقیقی و حقوقی به تصحیح و نشر متون کهن خطی ایرانی و اسلامی.

۱۳۲۷ ش، سال ۴، شماره ۷

۱- ما و خوانندگان، ص ۶۷ تا ۷۷.

تاریخ بنا و تعمیر عمارت چهل ستون اصفهان - معرفی کتاب: (تاریخ طهماسب قلی خان پادشاه ایران، انتوان کلود بریاسون، پاریس، ۱۷۴۱ م / ۱۱۵۴ ق)، حاج حسین نخجوانی.

۱۳۲۷ ش، سال ۴، شماره ۸

- ۱- قبر علی بن سهل اصفهانی م ۳۰۷ ق، محمد صدر هاشمی، ص ۱۷ تا ۲۱. شرحی بر احوال و محل قبر علی بن سهل از عرفای مشهور قرن ۳ ق در اصفهان.
- ۲- ملک الکتاب عشرت فراهانی م ۱۲۷۰ ق، جهانگیر قائم مقامی، ص ۲۲ تا ۳۴. شرحی بر احوال و آثار ملک الکتاب از خوشنویسان و شعرای عهد قاجار.
- ۳- کتاب مقتل ابوالموید خوارزمی م ۵۶۸ ق، علامه قزوینی، ص ۵۷ تا ۶۴. معرفی نسخه دو جلدی مقتل خوارزمی در مناقب حضرت پیامبر (ص)، خدیجه، فاطمه بنت اسد، علی، فاطمه، حسن و حسین (ع) متعلق به آقای محمد نخجوانی که در ۱۳۰۶ ق از روی نسخه ۹۸۶ ق استنساخ شده است.

۴- ما و خوانندگان، ص ۷۱ تا ۸۰. القاب بلاد اسلامی، احمد رضوی - بدیعیة علوی « شرحی بر احوال شیخ وجیه الدین العلوی الزبیدی الیمانی الحنفی م حدود ۸۰۰ ق از ادبای قرن ۸ ق»، حسین واعظ زاده حکیم الهی.

۱۳۲۷ ش، سال ۴، شماره ۹-۱۰

- ۱- سر در مسجد قطیبه، محمد صدر هاشمی، ص ۲۷ تا ۲۹. سواد کتیبه های مسجد مذکور در اصفهان و سنگ قبری مورخ ۹۵۵ ق.
- ۲- نوشاد کجا بوده است؟، علامه قزوینی، ص ۳۰ تا ۳۷. شرحی بر نوشاد که شهری در خطه بلخ بوده است. این مقاله شامل مطالب مفید کتابشناسی و نسخه شناسی می باشد.
- ۳- کتاب آثار البلاد قزوینی و ترجمه احوال شعرای فارسی، ص ۸۰ تا ۹۴. معرفی آثار البلاد اثر عماد الدین زکریا بن محمد بن محمود قزوینی م ۶۸۲ ق و اشاره ای به تصحیح و چاپ ۱۸۴۹ م و استخراج آنچه در احوال شعرای فارسی زبان در آن کتاب آمده است.

۴- ساخت کاغذ در دوره تمدن اسلامی،
 کورکیس عواد، ص ۹۴ تا ۱۲۸.

ترجمه بفارسی مقاله عربی مولف که در
 شماره ۳ سال ۲۳ (۱۳۶۷ ق) مجله مجمع
 العلمی العربی در دمشق درج شده است.

۵- نامه سلطان سنجر به وزیر المسترشد
 بالله در نیمه رمضان ۵۳۷ ق، ص ۱۳۴ تا ۱۵۵.
 اوضاع سیاسی غرب ایران در نیمه اول
 قرن ۶ ق، سواد نامه مفصل فارسی سنجر به
 وزیر خلیفه وقت المسترشد بالله، در اوضاع
 و احوال سیاست و اجتماع.

۶- ما و خوانندگان، ص ۱۵۶ تا ۱۷۰.
 تاریخ وفات ابن عبد ربه، مرتضی
 نجومی - سوال آقای جلال ستاری در باب
 مشوقین فردوسی در سرایش شاهنامه و
 جواب مجله - سوال آقای طاهری شهاب در
 باب خاندان روزافزونی در مازندران و جواب
 مجله.

۷- یک نسخه نفیس از مجمع التواریخ
 حافظ ابروم ۸۳۴ ق، مهدی بیانی، ص ۱۷۱
 تا ۱۷۶.

معرفی نسخه نفیس فارسی کتاب مذکور
 کتابت ۸۳۰ ق محفوظ در کتابخانه ملی

ایران و معرفی دیگر اجزاء خطی این کتاب
 در کتابخانه های ایران.

۱۳۲۷ ش، سال ۵، شماره ۱

۱- کتابخانه سلطنتی، ص ۱ تا ۵
 اهمیت اهتمام به نسخ خطی بعنوان
 میراث ملی، تاریخچه کتابخانه سلطنتی
 در ایران، انتقال بخشی از مخطوطات آن به
 کتابخانه ملی در ۱۳۲۰ ش، داستان فهرست
 نویسی مخطوطات آن در ۱۳۲۲ ش که
 بطور ناقص رها شد.

۲- شیخ عبیدالله کرد و عباس میرزا ملک
 آرا، حسین سعادت نوری، ص ۳۲ تا ۳۵.
 سواد نامه فرهاد میرزا معتمد الدوله به
 میرزا موسی وزیر لشگر در باب شورش شیخ
 عبیدالله کرد در ۱۲۹۷ ق در آذربایجان.

۳- ما و خوانندگان، ص ۱۱۵ تا ۱۳۴.
 تاریخ جهان آرا اثر میرزا صادق وقایع
 نگار مروزی م ۱۲۵۰ ق، نسخه ها و چاپ
 های آن - معرفی مجموعه منشآت محمد
 طاهر وحید قزوینی م ۱۱۱۱ ق.

۴- آیا صاحب تاریخ آل مظفر محمود
 گیتی است یا محمود کتی؟، ص ۱۳۵ تا ۱۴۰.

تحقیقی در مولف ذیل تاریخ گزیده بنام «تاریخ آل مظفر» و اثبات اینکه وی محمد بن اسحاق الابرقوهی الشیرازی مشهور به «کتبی» م ۸۰۵ ق بوده است.

۵- معرفی کتاب: (تاریخ افضل یا بدایع الازمان فی وقایع کرمان، افضل الدین ابوحامد کرمانی، تصحیح مهدی بیانی، دانشگاه طهران، ۱۳۲۶) و (اساس الاقتباس، خواجه نصیر الدین طوسی، تصحیح مدرس رضوی، دانشگاه طهران، ۱۳۲۶)، ص ۱۵۰.

۱۳۲۷ ش، سال ۵، شماره ۳

۱- کتاب نقاوة الآثار فی ذکر الاخبار تالیف محمد بن هدایة الله نطنزی، پرتو بیضائی، ص ۶۳ تا ۷۸.

معرفی نسخه فارسی دوجلدی «نقاوة» در تاریخ صفویه که در ۹۹۸ ق شروع تالیف آن بوده و تا وقایع سال ۱۰۰۷ ق را شامل است، اشاره ای به احوال و آثار مولف و ذکر نمونه هایی از متن آن.

۲- حاج محمد کریم خان کرمانی م ۱۲۸۸ ق (۱)، عبدالحسین نوائی، ص ۱۰۷ تا ۱۱۸.

شرحی بر احوال، آثار و آراء کرمانی از مشایخ نحله شیخیه.

۳- قبر یعقوب بن لیث؛ تعیین محل وفات و دفن موسس سلسله صفاریان، نیکلا راست، ص ۱۲۳ تا ۱۲۹.

۴- آیا قبر ابوعلی مسکویه در اصفهان است، محمد صدر هاشمی، ص ۱۳۰ تا ۱۳۳.

۵- معرفی «تاریخ رویان» تالیف مولانا اولیاء الله آملی - چند ورق از یک کتاب کیمیا- سوال آقای سید محمد علی روضاتی در باب مولف کتاب حدیقة الافراح لازاحة الاتراح و جواب مجله که مولف کتاب شیخ احمد شروانی یمنی م ۱۲۵۶ ق بوده و شرحی بر احوال و آثار وی و پسرش شیخ محمد - سوال آقای جلال ستاری در باب ابوالعباس فضل بن احمد اسفراینی وزیر سلطان محمود و علاقه وی به ادب فارسی و پاسخ مجله.

۶- معرفی کتاب: (نامه ارسطو در باره هنر شعر، ترجمه آقای سهیل افنان از متن یونانی به فارسی، بیروت، مطبعة الكاثولیکية، ۱۹۴۸) و (تذکره معجم الخواص، صادقی افشار، ترجمه بفارسی عبدالرسول خیام پور، تبریز، ۱۳۲۷) و (دیوان ادیب بیضائی کاشانی

م ۱۳۵۲ ق، طهران، ۱۳۲۷) و (محاسن اصفهان، مفضل بن سعد مافروخی، ترجمه حسین بن محمد بن ابی الرضا آوی، مجله یادگار)، ص ۱۶۰ تا ۱۶۴.

۱۳۲۷ ش، سال ۵، شماره ۷-۶

۱- سراج الطریق و ریاض الخلود تالیف ابوبکر بن هدایة الله الحسینی الگورانی الکردی الشاهوی م ۱۰۱۴ ق، محمد مکر، ص ۳۸ تا ۴۸.
 شرحی بر احوال و آثار مولف و معرفی نسخه فارسی «سراج» و «ریاض» وی در باب اخلاق و عرفان.

۲- یک کتاب فراموش شده؛ ترجمه فارسی کتاب الفرج بعد الشدة، تالیف حسین بن اسعد مویدی دهستانی قرن ۷ ق، ص ۴۹ تا ۶۱.

معرفی ترجمه دهستانی که به طاهر بن زنگی فریومدی م ۶۸۵ ق تقدیم کرده است، شرحی بر احوال زنگی، شرح احوال دهستانی و نمونه‌هایی از شعر وی.

۳- حاج محمد کریم خان کرمانی م ۱۲۸۸ ق (۲)، عبدالحسین نوائی، ص ۶۲ تا ۷۳.

شرحی بر احوال، آثار و آراء کرمانی از مشایخ نحلہ شیخیه.

۴- آقا صادق تفرشی متخلص به هجری، ابوالقاسم سحاب، ص ۹۲ تا ۱۰۰.
 شرحی بر احوال و معرفی بزرگان خاندان هجری از ادبای بزرگ قرن ۱۲ ق.

۵- خاندان شفروه، ص ۱۰۸ تا ۱۱۷.
 خاندان شفروه از خاندانهای مشهور و معتبر در اصفهان در قرن ۶ ق بوده اند.

۶- بعضی از مراسلات امیرکبیر به ناصرالدین شاه، ص ۱۱۸ تا ۱۲۱.

۱۳۲۸ ش، سال ۵، شماره ۸-۹

۱- شرق شناسان و شرق شناسی در آلمان، داود منشی زاده، ص ۷۳ تا ۸۱.
 شرحی بر احوال و آثار و تحقیقات و خدمات شرق شناسان آلمانی به تاریخ و فرهنگ شرق از جمله ایران.

۲- دو تصویر از سلاطین صفوی، مهدی بیانی، ص ۸۲ تا ۸۴.

معرفی کتابخانه رامپور در هندوستان، و اشاره ای به مخطوطات نفیس و کهن آن و

معرفی دو قطعه تصویر از سلاطین صفوی
از آن کتابخانه.

۳- بلوچستان، شیخ محمود افضل
الملك كرماني م ۱۳۲۲ ق، عطاء الملك
روحي، ص ۸۵ تا ۱۱۳.

شرحی بر احوال و آثار مولف و تصحیح
رساله «بلوچستان» که در ۱۳۱۵ ق در
جغرافیای طبیعی و انسانی خطه بلوچستان
تالیف کرده است.

۶- معرفی کتاب: (ریحانة الادب،
مدرس خیابانی) و (ترجمان البلاغة،
محمد بن عمر رادویانی، تصحیح احمد
آتش، استانبول، دانشکده ادبیات، ۱۹۴۹)
و (راهنمای گنجینه قرآن، مهدی بهرامی -
مهدی بیانی، طهران، موزه ایران باستان،
۱۳۲۸)، ص ۱۵۴ تا ۱۶۰.

۱۳۲۸ ش، سال ۵، شماره ۱۰

۱- حجة الاسلام حاج سيد محمد باقر
شفتی م ۱۲۶۰ ق، ص ۲۸ تا ۴۳.
شرحی بر احوال و آثار شفتی از علمای
اصفهان دوره قاجار.

۲- علامه مرحوم محمد قزوینی م
۱۳۲۸ ش، ص ۴۴ تا ۵۴.
شرحی بر احوال و آثار نادره دوران، فخر
تاریخ و فرهنگ و ادب ایران مرحوم علامه
قزوینی رحمت الله علیه.

۴- كتاب الحكمة في الأدعية والموعظة
للامة تالیف محمد بن علی الناموس
الخواری الفریومذی قرن ۸ ق، ص ۱۲۴ تا
۱۳۱.

معرفی نسخه فارسی دوجلدی «کتاب
الحکمة» متعلق به استاد جعفر سلطان
القرائی در باب دعا و آداب آن، که مولف به
خواجه علاءالدین محمود بن زنگی م ۷۲۴
ق تقدیم کرده است، بضمیمه شرحی بر
خاندان زنگی.

۵- ما و خوانندگان، ص ۱۳۲ تا ۱۵۱.
شرح حال کروسینسکی - حدیقة
الشعراء - عشرت فراهانی عراقی یا «عابد
اصفهانی» م ۱۲۲۹ ق.

